

ngstelling
et behulp
in haar
de ze in
gieter —
le manier
van het

vertalen,
een der
boek. En
de Skan-
al haar
penhagen
eden, zoo,
volkomen
g van be-

ontwikke-
lingsgave,
nemarken
kandinavi-
Ze leerde
ge sfeer,
unde dat
lijk nader
te in staat
waarde te
if stonden
e „ontdek-

m" is ge-
ding". Ze
risc leest
had op-
de bij-
zijn spe-
sloot ze,
like arbeid
Men be-
ar". Eerst
ever Becht

En toen
was, bleek
raad een
ta-Berling-
stichting,
nron-figu-
erlandsche
s, meester-
d welhaast
gen letter-
werd over
reed, over
gevers het
het vol-
er juist de

lingen der
et vertaal-
telling van

Meyboom
istuluslegen-
Liljecrona,
vond tel-

gerust zeg-
e werd de
dinavische
werk van
udien over
roduceerde
rg. Larsen,
ijdschriften

groeiende
het minst
maar arbeid

boom zich
werkzaam
aanstaande
weging en
ij, naar de
l van haar
m, zedelij-
stvolle wel-
e zij naar
idealisme
tot stand:

„Broeder-
lijke stroo-
manier be-
vorderen,

zicht is ge-
te Rijswijk,
gericht naar
in elk naar
ieden zijn
daarbuiten,
dechts zoo-
or zijn per-
ben", zoo-

De grond-
word hier
en nuchter-
misvrouw".

Het ligt niet op onzen weg de betekenis van dezen arbeid te behandelen, noch ook de strekking daarvan te toetsen aan critiek. Wie van dit Westerbro-werk meer wil weten, leze het interessante interview van Cannegieter, dat we een en andermaal noemden.

Voor ons heeft momenteel alleen de literaire arbeid van Margaretha Meyboom belang en daaraan wijden we gaarne een woord van dankbare hulde.

Want — we zeiden het al — vertalen is een buitengewoon moeilijk werk, zoo moeilijk, dat we mogen spreken van „de kunst" van vertalen. En slechts heel weinigen van de heel velen, die zich als zoodanig aandienen en de eene na de andere „vertaling" het licht doen zien, verstaan die kunst. Immers, vertalen is niet de woorden en zinnen van het buitenlandsche boek omzetten in Nederlandsche. Zulks moge het geval zijn voor hen, die een taal moeten leeren en met behulp van een woordenboek hun opdrachten trachten te volbrengen, 't is zeker niet, wat van den vertaler van een boek wordt verwacht. We ontkennen niet, dat vele van de luchtige Engelsche en Fransche roman- tjes, die bij hoopen aan de markt verschijnen, op deze wijze zijn „vertaald", maar hun waarde is dan ook evenredig aan de oppervlakkige belangstelling die ze genieten als trein- of tramlectuur.

Vertalen is geestesarbeid, alléén goed te volbrengen door hem of haar, die zich geheel heeft ingeleefd in de wereld, die door de vreemde taal tot uiting wordt gebracht, die niet de vreemde woorden en zinnen ziet, maar het geheel, dragend 't karakter van het land van herkomst en weergevend toestanden, verhoudingen, denkbeelden, stemmingen, sfeer van dat land. En dan, daarnaast, moet die vertaler de eigen taal beheerschen, de juiste Nederlandsche uitdrukking weten te vinden voor wat de buitenlandsche schrijver met zijn woorden heeft bedoeld, dezelfde stijleffecten kunnen bereiken, die de Auteur in zijn taal wist te treffen, de intonatie van het Nederlandsch verstaan, die nabij komt aan de klankenharmonie van het vreemde boek.

In twee werelden moet dus de goede vertaler georiënteerd zijn, zal de omzetting recht doen aan het oorspronkelijke. En over zooveel kennis, zooveel taalgevoel, zooveel artistiek vermogen beschikken slechts weinigen.

Margaretha Meyboom nu was een van die weinigen. Zij bezat die kennis, dat taalgevoel, dat talent, die noodig zijn. Zij wist de sfeer van de Skandinavische boeken zoodanig te behouden, dat een Gösta Berling in zijn Nederlandsche woorden dezelfde bleef die hij was in zijn Wermlandsche taal en dat Ebba Dohna's ontroerende geschiedenis al het teere en wonderlijk-zoete behield, die ze had. Zij had het vermogen een kunstwerk kunstwerk te laten, omdat zijzelve kunstenaar was van het woord. En daarom eeren we in de overledene een figuur, die in onze eigen literatuur een goede plaats innam, die betekenis heeft gehad ook voor de eigen letterkunde, omdat ze, als onze oorspronkelijke schrijvers en dichters, de virtuositeit bezat om het fijn-snarige instrument der taal te bespelen, zoo, als Si Bengkok uit „Orpheus in de dessa", „dat wie het hoort, tevreden wordt van hart".

C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK.

Barbusse — over Jezus.

Henri Barbusse, Jezus.
Vertaald en ingeleid, door G. W. Melehera,
Amsterdam, Em. Querido's U. M. 1927.

Barbusse — en die over Jezus?

De echte Barbusse?

Ja, de echte, De Barbusse van „De Hel" en van „Het Vuur".

En hij meent, dat de Jezus, dien hij ontworpen heeft en in dit boek doet spreken, óók alleen de echte is. „De schrijver, publiek persoon, heeft niet het recht, zich te vergissen, want als hij zich vergist, laat hij ook anderen het doen", zoo schrijft hij. Wie zich aldus inleidt in het schrijversgilde moet het wel heel erg meenen.

Dus is voor Barbusse zijn Jezus de echte. Hij komt daar nog op terug in een ander boek, straks, dat voor de zuiverheid van zijn constructie argumenten aanvoeren zal. Zoo althans kondigt hij zijn naaste programmpunten zelf aan.

De schrijver van verboden lectuur, immers van „De Hel", schijnt er wel op te rekenen, dat er kerkmensen zullen zijn, en nog wel anderen ook, die zonden willen vragen: „moet gij over Jezus spreken? Wat weet gij van Hem? „De Hel" staat voor uw rekening; zoudt gij over dien, die „van de hemelen" is, kunnen geven goede, althans waarachtige getuigenis? Gij?" Tenminste hij zegt, bij wijze van excuus of van waarschuwing voor wie hem mocht afwijzen bij het kerkportaal:

„Ik, ook ik, heb Jezus gezien. Hij heeft zich aan mij geopenbaard in de schoonheid der nauwkeurigheid. Ik heb Hem lief; ik druk Hem aan mijn hart, en ik zal hem anderen betwisten, indien dat noodig is".

Ik zal me wel niet bedriegen, als ik onderstel,

dat niettemin het overgrootste meerendeel onzer lezers daar een pijnlijk contrast in vindt: een auteur, op wien ter oorzake van pornografie (De Hel) het vonnis van ook nog anderen dan een hollandschen dijk-dorp-gereformeerde-in-doorsnee ligt, en die dan daarna zonder boete, zonder eenigen gang naar het Canossa des lezenden volks, een boek over... Jezus schrijft.

Toch moet het hen niet zoo erg verbazen. Want zóó ligt het conflict eigenlijk niet in de feiten.

In de eerste plaats zijn er, die het boek van daar straks niet „zonder meer" als pornografie willen gekarakteriseerd zien. Zij veroordeelen het wel als „sociaal" verschijnsel; omdat het niet op de markt van Jan(tje) en alleman(ne)tje mag worden geworpen. Maar zij zeggen: de auteur heeft een zielsconflict willen teekenen. En niet minder een sombere levensbeschouwing willen geven. De jacht van de levensdrift, de opstijging tot het hoogtepunt van haar natuurlijke genieting aan den eenen kant; en dan onmiddellijk aan den anderen kant de donkere afgrond van vermoeidheid, de greep der helse zelfverstorende machten; och ja, is dat het leven niet? Geen oogenblik kan het leven op zijn hoogten blijven staan; de inzinking volgt dadelijk op de culminatie van het levensgenot. Het is de hel; gepijnigd worden voor een schijn van een moment, en zelfs dien schijn geen seconde kunnen vasthouden. In het moment der volmaakte overgave aan den levensdrang reeds de hel in de oogen zien, en geen uur verzadigd zijn.

Ik zeg het nu opzettelijk in heel neutrale termen; maar zelfs met deze gebrekkige weergave voelt men, dat de auteur van de hier genoemde boeken niet pornograaf heeft willen zijn; waarmee natuurlijk zijn boek nog niet is vrijgesproken.

En dan, niet alleen aan deze zijde zou Barbusse de zuiverheid van een contrast, als daar straks uitgesproken werd, betwisten. Hij zou óók zeggen: ik mag over Jezus spreken. Ik kan over hem spreken. Wie verstaat hem beter dan ik? De verzoeken van de geplaagde menschen, die in het als pornografie op zij geworpen boek van daar straks met felle kleuren geteekend zijn, zouden die niet zijn geweest in de ziel van Jezus? Hij is niet de Jezus der Schriftgeleerden, zondeloos, „asceet" (wat ten onrechte door den vertaler wordt gezien als het ideaal, dat velen zich in Jezus willen laten herkennen). Neen, Jezus' ziel was een diepe afgrond. Hij was een mensch van uiterste bewogenheid. Daarom past hij in het raam van de verzoeken, waarvan de auteur dat andere boek vol gemaakt heeft.

Het moet gezegd worden, dat de auteur het zóó gemeënd heeft ook.

Zijn Jezus, zooals in dit boek geschetst wordt, heeft ook inderdaad in zijn leven den zelfden strijd als de figuren uit „De Hel". Het wanhopig makende vergrijp van haast alle litteratoren, die Maria Magdalena schetsen als de vrouw van zinnelijkheid en onreinheid, — immers een verkrachting van het evangelisch bericht — komt ook in dit boek voor. En dat is het niet alleen. De „Jezus" van dit boek is de sensuele, zoo goed als ieder ander in de oogen van dezen auteur. Niet slechts in een scherp geteekend tijdsgewricht maar in den opgang van zijn leven is er de probleemstelling van „De Hel".

„Het verlangen maakt U gek... en de stem zwelt. Maar het afgodsbeeld blijft ledig en valt in stukken. Toen zeide ik: Wat hebben wij gedaan?"

En deze verzoeking van levende menschen is voor Barbusse zoo algemeen-menschelijk, zij is zóózeer de vervulling van de goddelijke levenswet, dat de schrijver ze aanvaardt als juist in den diepen mensch Jezus aanwezig. Het is deze levensbeschouwing, welke zich uitsprekt in dit woord, ook al weer aan Jezus zelf in den mond gelegd:

„Zalig zijn zij die treuren, want zij zullen vertroost worden. Onzalig zij, die getroost zijn, want zij kunnen niet meer treuren. Maar de kroon is weggelegd voor wie BEPROEFD is. Gelukkig de ongelukkigen, die veel hebben liefgehad".

Hier wordt de Christus van den Bijbel tot een gelijkvloerschen referent, die achter een kathedertje niet zonder lof het thema dicteert van moderne romankunst.

Maar hiermee is tegelijk bewezen, dat de Jezus van Barbusse niet die van den Bijbel is. Barbusse's Jezus-figuur is een versmelting van typen uit Barbusse's Hel en uit Waldemar Bonsels' romans; hij heeft de heftige bewogenheid en het stille gedroom van gene en van deze in zich vereenigd. Maar zijn evangelie is dan ook geen blijde boodschap; het is érg er dan pornografie; het is erger dan een aanslag op het christendom; want het is daarvan een allervrijmoedigste ondergraving.

Het Godsbeeld van Barbusse is het onze niet. Zijn Jezus peinst:

„Wanneer ik zeg, dat God iets is buiten ons, dan maak ik een beeld. Ik maak van den hemel een ding en van den donder een persoon. En dat is grof en zinnelijk. God is in ons. Dus is hij niet elders".

Zijn Bijbel is de onze niet. Niet alleen erkent Barbusse geen onderscheid tusschen wat de kerk noemt: „kanonieke" tegen „apokriefe" boeken, want hij gebruikt ze door elkaar met gelijke gezags-erkenning als „bronnen" voor zijn Jezus-beeld, maar

ook bedient hij zich van bijbelsche uitspraken op een manier, die met de eerste regelen van goede uitlegging spot.

Het Messias-begrip van Barbusse is ook het onze niet. Zijn Jezus houdt wel lange redevoeringen als Zarathustra van Nietzsche, maar evenals Nietzsche's Zarathustra zijn het voornamelijk alleenspraken. Wie doet er wat mee? Ik denk weer aan Waldemar Bonsels, van wiens romantypen en figuren gevraagd is: wie werkt er in de boeken van Bonsels? Barbusse's Jezus praat veel met zichzelf, en ook met een enkele, die met hem zoo onder een klein dak of onder den nog kleiner makenden hemelkoepel zit. Maar hij is geen profeet, die Nehemia zelfs zou kunnen nabootsen, over wien hij toch als kind reeds droomt. De zoon van Maria is als de schooljongen bij u in huis; hij vertelt alles en vooral nog wat erbij van Michiel Adriaenszoon de Ruyter, maar hij zal straks netjes zijn dasje strikken en misschien wel zóó'n net beertje worden, dat hij niet eens weet, in welke betekenis het hollandsche zelfstandig-naam-woord „want" voorkomen kan. Geen wonder, dat Barbusse's Jezus zich ten leste vraagt:

„Wat heb ik gemaakt van mijn jeugd en mijn kracht? Wat heb ik gezegd met mijn stem, die eens verstommen zal? Wat heb ik toegevoegd aan de werkelijkheid, dat waarde heeft en den menschen van dienst kan zijn, alle dagen, dat ik strijd? Iets middelmatig, maar niet genoeg. Ik heb haast niets gedaan en ben bang voor den avond".

De Jezus van Barbusse is tenslotte een protest tegen wat men pleegt te noemen het Paulinische Christendom. Hij laat Jezus met Paulus in gesprek komen. Als Paulus zegt: „Gods liefde zal ons terugkopen" (loskopen, redemptor) dan antwoordt Jezus: „Maar dat zijn vorstenvermaken". Het verzoeningsdogma een gril van een tyran. Het accent leggen op het „toekomend eeuwig gewicht der heerlijkheid"? Ook dat niet. Jezus zegt, bij Barbusse, tot Paulus:

„Aan de menschen verkondigen, dat zij niet zullen sterven, dat is aan de veroordeelden van hierbeneden inblazen den satanischen raad hun leven niet te leven, en maken, dat zij de weinige dagen, die zij hebben, verliezen onder het teken van een levend lijk".

Het evangelie der voldoening („een God, die door zijn lijden verlost"), zal straks door Paulus gepredikt worden; maar Jezus-van-Barbusse scheldt hem erom: „Demagoog!" Tenslotte heeft Jezus niets bereikt, maar Paulus alles. Jezus is door Paulus begraven. Jezus van Barbusse lijkt op den bleeken Hebreër uit Nietzsche's Zarathustra: als hij vermoed is van zijn strijd, dan neigt hij zich gewillig over tot den dood. Maar tegenover dien onbegrepen, niet triumfeerenden Jezus staat dan de demagoog Paulus, die het in de wereld altijd wint:

Toen zei hij, die mijn vermoord lichaam nodig had om het te nemen in zijn armen en het in het midden van zijn mythologie te stellen: Wilt gij zijn de koning der koningen? — Ik zeide: Onder mijn leerlingen zal men nimmer een soldaat der koningen en der gevestigde orde vinden. Maar onder mijn leerlingen zal men de soldaten der gerechtigheid vinden. — Toen zeide Paulus tot mij, Jezus: Gij weet niet wat gij zegt. Ik, die tegenlijk ben Jood, Griek en Romein, ik ben sterker dan gij. Ga heen en predik. — Hij was van het soort, dat bouwt. Dat op deze aarde altijd slaagt. Hij was een geweldige farizeër".

Wij kunnen nu het boek wel dicht doen. Alles is hier verloren. Christus de groote revolutionair, maar van een niet populair revolutionair. Wedergeboorte, voldoening, verzoening, bijbel, profetie, koningschap van Christus altemaal verzinsels. Paulus' Christusprediking een vrucht van den nooit uitgesneden Farizeeuwschen wortel. En Jezus met zijn strijd alleen begrepen door een paar aristocraten van den geest, die in „de Hel" kunnen ademen en nochtans het hoofd omhoog heffen zeggende: Wij hebben ook Jezus er gezien.

Dit is een Jezus, tenslotte, naar Barbusse's eigen beeld en gelijkenis. Hij, Barbusse, heeft zijn eigen vonnis geveld.

En voor ons blijft slechts de verzuchting, dat een man als deze, die toch ook fijne en diepe dingen zeggen kan, en die toch ook als litterator aan de hand van (modernistische, religieusgeschiedliche) theologen loopt, ons opnieuw bewijst, dat tusschen dichters en schriftgeleerden geen antithese behoeft te bestaan. Als wij maar de schoonheid van den Christus der Schriften vermogen te doen zien, dan zullen ook tot ons de dichters komen en de litteratoren zeggen: hij is de schoonste der menschen-kinderen.

Maar dan moet er bij ons toch eerst wat anders gebeuren.

K. S.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

„Zedelijke begrippen".

In het R. K. opvoedkundig tijdschrift „Pharus", dat in Duitschland nog al meetelt, komt in de Februari-aflevering 1927 een aardige enquête voor. Prof. Gunning maakte er op attent in het laatste nummer van „Paedagogische Studien" en ik meen, dat het ook voor ons niet ondienstig is, even kennis te nemen van wat uit deze enquête bleek. Het gaat